

## Nr 84.

Av herr **Olsson, Oscar**, om understöd åt enskilda läroanstalter med friare undervisning.

En av huvudpunkterna i 1927 års skolbeslut rörde skolarbetets inre gestaltning. Från alla håll uttalade man sig för betydelsen av att försök omedelbart gjordes vid olika skolor för att komma fram till metoder för uppnående av bättre resultat av skolans arbete. Skolöverstyrelsen hade i sina petita till Kungl. Maj:t ett anslagskrav vars beviljande, trots det ringa beloppet, kan vara till stort gagn för uppnåendet av de önskemål ifråga om skolans inre arbete, som uppställdes både i skolpropositionen och riksdagens därav föranledda beslut. Skolöverstyrelsen anhöll, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för beredande av understöd på de villkor, Kungl. Maj:t kunde komma att bestämma, åt enskilda läroanstalter med friare organisation av undervisningen bevilja ett extra reservationsanslag av 8,000 kronor.

Överstyrelsen motiverade detta anslagskrav i följande uttalande.

”Under punkt 41 har skolöverstyrelsen till behandling upptagit frågan om statsunderstöd till tre enskilda läroanstalter, vilka icke tidigare åtnjutit sådant understöd. Dessutom hava emellertid till överstyrelsen inkommit liknande ansökningar från ytterligare två skolor, vilka ansökningar dock på grund av dessa skolors speciella karaktär ansetts böra upptagas under en särskild punkt. Med överlämnande av ifrågavarande ansökningar får överstyrelsen i underdånighet anföra följande.

De skolor, varom här är fråga, äro Anna-skolan och Olof-skolan, båda belägna i Stockholm. Den förra av dessa skolor äges av föreståndarinnan fröken Ester Edelstam och började sin verksamhet år 1924. Skolan, som är avsedd endast för flickor, består förutom av kindergartenavdelning och förberedande klasser av en åttaklassig flickskola, vid vilkens båda högsta klasser är inrättad en gymnasielinje, förberedande till inträde i treårigt gymnasiums andra ring. Skolan har genom nådigt beslut den 19 november 1926 ställts under överstyrelsens inseende under en tid av tre år, räknad från och med läsåret 1926—1927 samt genom nådigt beslut den 26 april 1929 erhållit s. k. normalskolekompetens under en tid av tre år, räknat från och med läsåret 1928—1929.

Den andra skolan, Olof-skolan, äges av en stiftelse, är organiserad som samskola men är ännu under bildning. Lsåret 1929—1930 skall den omfatta en småbarnsavdelning, en kindergartensavdelning, en förberedande avdelning med fyra årsklasser samt två högre klasser. Under läsåret 1930—1931 kommer sko-

lan att utökas med ännu en klass. Skolan är helt enskild och har icke beviljats några särskilda förmåner eller rättigheter.

Gemensamt för båda skolorna är, att undervisningen bedrivs efter delvis andra principer än dem, som tillämpas av för närvarande befintliga statliga eller statsunderstödda läroanstalter med samma bildningsmål. Olikheterna äro väsentligen följande: koncentrationsläsning i större utsträckning, än vad fallet är vid övriga skolor, inskränkning av hemarbetet och läxläsningens förläggande till skolan, åtminstone i viss utsträckning fri flyttning av lärjungarna mellan de olika klasserna samt överhuvud taget en strävan att lägga vikt vid lärjungarnas självverksamhet. Härigenom hava dessa skolor även kommit att mera betona den karaktärsdanande sidan av skolans verksamhet.

Av vad nu sagts framgår, att ifrågavarande skolor sträva att, i en större utsträckning, än som varit möjlig vid andra läroanstalter, förverkliga de pedagogiska principer, som i nådiga propositionen till 1927 års riksdag angående omorganisation av det högre skolväsendet av departementschefen förordats såsom börande ligga till grund för skolarbetets inre gestaltning och till vilka riksdagen i huvudsak anslutit sig.

Det torde vara obestriddigt, att förevarande skolor därigenom utföra ett pedagogiskt reformarbete, som kan bliva av betydelse för vårt lands skolväsen i dess helhet och som, enligt vad överstyrelsen kunnat finna, redan blivit i vida kretsar beaktat. Överstyrelsen finner sålunda starka skäl tala för att skolorna för sin verksamhet erhålla något stöd av det allmänna. Då emellertid förutsättningen för att skolorna skola kunna fylla det syftemål, de för sig uppställt, är, att de må få bibehålla den smidighet i organisationen och den frihet i arbetet, som är oundgänglig för en reformskola och dess utveckling och varförutan en dylik skola saknar existensberättigande, torde icke statsunderstöd lämpligen böra utgå på samma villkor, som eljest pläga uppställas för statsunderstöd till privatläroverk. Detta gäller främst i fråga om de inskränkande bestämmelser beträffande rätten att uppdelat klasser i parallellavdelningar samt lärarnas tjänstgöringsskyldighet, som faststälts av 1925 års riksdag, men även i fråga om de bestämmelser angående lärarpersonalens vid statsunderstödda enskilda läroanstalter anställning m. m., som Eders Kungl. Maj:t, i anslutning till vad 1927 års riksdag uttalat, utfärdat i nådig kungörelse den 5 juli 1929 (nr 232).

På grund av vad nu anförts, finner överstyrelsen statsbidrag till enskilda läroanstalter av nu förevarande slag böra utgå endast i form av en summa ett för allt, under det att skolorna icke skulle komma i åtnjutande av de bidrag till lärarnas avlöning, som staten utbetalar i form av lönetillägg, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg. Med hänsyn härtill anser överstyrelsen beloppet av det statsunderstöd, som utgår, böra sättas något högre, än vad som skulle bliva fallet, därest understödet skulle komma att utgå ur reservationsanslaget till privatläroverk.

Vid inspektioner och besök i de båda nämnda läroanstalterna, företagna av överstyrelsens ledamöter, hava dessa läroanstalter befunnits skötta på ett för-

tjänstfullt sätt, och överstyrelsen anser båda läroanstalterna i och för sig väl värda statsunderstöd. Då emellertid Olofskolan ännu befinner sig under bildning och under läsåret 1930—1931, som ovan nämnts, kan beräknas komma att omfatta endast tre klasser över de förberedande, anser sig överstyrelsen icke för närvarande kunna tillstyrka, att statsunderstöd beviljas skolan. Anna-skolan däremot, som är fullt färdigbildad och beviljats normalskolekompetens, anser däremot överstyrelsen under nämnda läsår böra ifrågakomma till statsunderstöd. Beloppet härför torde kunna beräknas till det av skolan begärda, 8,000 kronor.

Anna-skolans föreståndarinna har i ansökningen anhållit om befrielse från vissa villkor, som bruka vara förbundna med utgående av statsunderstöd till enskild läroanstalt. Såsom ovan anförts, synas vissa av de villkor böra bortfalla på grund därav, att lärarpersonalens avlöning, enligt vad ovan föreslagits, helt skall bekostas av skolan. I övrigt synas de villkor, som skola uppställas för statsunderstödet utgående, kunna bestämmas av Eders Kungl. Maj:t, varför de icke behöva behandlas i detta sammanhang.

I ansökningen begäres vidare, att vid skolan anställda lärarinnor må få räkna tjänsteår för uppflyttning i högre lönegrad vid överflyttning till annan statsunderstödd skola, oberoende av på vilket stadium deras tjänstgöring varit förlagd samt om tjänstgöringen även innefattat undervisning i praktiska ämnen. Överstyrelsen anser sig emellertid icke för närvarande böra föreslå någon utvidgning av den rätt till lönetursberäkning, som enligt nu gällande bestämmelser tillkommer skolans lärarinnor i likhet med lärarinnor vid övriga under överstyrelsens inseeende stående enskilda läroanstalter, varför framställningen härutinnan icke synes böra föranleda någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd.

Slutligen ifrågasättes, att skolans lärarinnor skola medgivas rätt att tillhöra lärarinnornas pensionsanstalt. Då emellertid i reglementet för denna anstalt såsom anstaltens ändamål är angivet att bereda pensioner åt lärarpersonalen vid de läroanstalter, som åtnjuta statsunderstöd från det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda reservationsanslaget till privatläroverk, anser sig överstyrelsen icke i detta avseende kunna tillstyrka den gjorda framställningen.”

Med hänsyn till vad jag sålunda anför, föreslår jag,

att riksdagen måtte ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett extra reservationsanslag av 8,000 kronor att på de villkor, Kungl. Maj:t kan komma att bestämma, användas till understöd åt enskilda läroanstalter med friare organisation av undervisningen.

Stockholm den 20 januari 1930.

Oscar Olsson.

## Bilaga.

## Till Kungl. Skolöverstyrelsen, Stockholm.

Sedan undertecknad företagit inspektion av *Anna-skolan i Stockholm* fredagen den 8, lördagen den 9 och tisdagen den 12 mars, får jag för den sålunda förrättade inspektionen avgiva följande redogörelse.

Anna-skolan trädde i verksamhet med läsåret 1924—1925 och är organiserad såsom en åttaklassig flickskola med 3 förberedande klasser. I sjunde och åttonde klasserna anordnas för de elever, som ämna söka inträde i gymnasium, särskild undervisning i vissa ämnen, avsedd att möjliggöra deras inträde i andra ringen av treårigt gymnasium. Med skolan är därjämte förbunden en kindergartensavdelning. Från och med innevarande läsår har skolan blivit fullt färdigbildad. Dess hittillsvarande utveckling med hänsyn till lärjunganslutningen framgår av nedanstående tablå:

## ANTAL ELEVER I ANNA-SKOLAN.

	Förberedande			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Summa	Nyin- tagna	Av- gångna
	»Lek- stu- gan»	1	2											
1924—25 ...	—	—	—	4	11	3	9	8	—	—	—	35	—	—
1925—26 ...	—	2	—	—	8	14	6	10	8	—	—	48	18	5
1926—27 ...	—	4	—	4	3	6	11	7	11	9	—	55	17	10
1927—28 ...	—	—	6	7	5	2	5	11	11	13	—	70	23	8
1928—29 ...	9	5	5	7	9	9	8	6	13	10	14	105	44	9

S:a 32

Anna-skolan är genom särskilt beslut av Kungl. Maj:t den 19 november år 1926 ställd under överstyrelsens inseende.

Skolan är inrymd i Timmermansordens gamla ordenshus vid Eriksbergsgatan 15. Lokalutrymmena äro fullt tillräckliga för sitt ändamål och synas även i övrigt vara tillfredsställande. Förutom klass- och studierum finnas ett rum, lämpligt såsom samlingssal, och med erforderlig utrustning försedd gymnastiksal ävensom skolkök. Skolan äger tillgång till lekplan och trädgård, i vilken lärjungarna under en del av året sysselsättas med trädgårdsskötsel.

Lärjungebibliotek finnes, vilket på grund av skolans säregna arbetssätt kommer till synnerligen flitig användning såväl för studier i skolan som för läsning i hemmet. Undervisningsmaterielen för undervisning i historia och geografi synes vara fullt tillräcklig. Däremot är den något knapphändig i vad det gäller de naturvetenskapliga ämnena. Enligt uppgift har emellertid skolan innevarande termin förvärvat en avsevärd samling dylik materiell, vilken vid mitt besök ännu ej hunnit uppställas och tagas i bruk.

Lärarpersonalens kompetens är fullt tillfredsställande.

Undervisningen vid Anna-skolan, vilken med rätta kan betecknas såsom en pedagogisk försöksskola, är, såsom närmare framgår av dess årsredogörelse, anordnad enligt principer, som avse att befordra lärjungarnas självverksamhet såväl vid kunskapsinhämtandet som vid kunskapsredovisningen samt föranleda dem till ett aktivt och intresserat studiearbete. Skolan söker därjämte genom diskussioner, elevföreläsningar och dylikt utveckla de ungas omdömes- och uttrycksförmåga.

Bland sålunda vidtagna anordningar må särskilt nämnas, att koncentrationsläsning i betydande utsträckning är genomförd. Läsåret är indelat i 12 perioder om tre veckor (då läsåret omfattar sammanlagt 35 veckor, kommer en period att bestå av endast två veckor). Under varje period läsas blott två av läroämnena, varvid varje ämne dagligen erhåller två lektionstimmar. Dessutom förekomma s. k. fasta lektioner genomgående under hela året i sång, gymnastik och idrott, rytmik samt i vissa läroämnena.

Vidare har lärjungarnas hemarbete i stor utsträckning begränsats på så sätt, att studiarbetet har förlagts till skolan och försiggår under skoltid.

Det individuella arbetssätt, som möjliggöres genom koncentrationsläsning och studiarbete i skolan, underlättar anordningar för elevernas fria flyttning. Emellertid har, enligt vad jag inhämtat, dylik flyttning förekommit endast i synnerligen begränsad utsträckning.

Av de främmande språken skall, enligt det för skolan uppgjorda programmet, franskan vara grundläggande språk och påbörjas redan i tredje förberedande klassen. Det andra språket, tyska, inträder i fjärde klassen och det tredje, engelska, i sjunde klassen. Tills vidare har denna anordning av språkundervisningen icke kunnat helt följas, på grund därav att lärjungar vunnit inträde i skolan i klasser över tredje förberedande och redan i annan skola erhållit undervisning med tyska som grundläggande språk. I flertalet dylika fall ha dessa elever fått fortsätta sin utbildning med sistnämnda språk såsom det grundläggande. I fortsättningen torde det emellertid kunna förväntas, att större fasthet i språkföljden kommer att bliva rådande.

Lärokurserna i de olika ämnena äro fortfarande i nära anslutning till dem, som gälla vid de enskilda högre flickskolorna. Likaså har timtalet för de olika ämnena så beräknats, att det väl motvarar det antal veckotimmar, som tilldelas respektive ämnen vid statens normalskola för flickor. I själva verket är timtalet vid Anna-skolan för de flesta ämnen större, i vissa fall avsevärt större, vilket dock bör ses mot bakgrunden därav, att, som redan nämnts, en stor del av det eljest förekommande hemarbetet här är förlagd till skolan.

Vid min inspektion av skolan har jag tyckt mig finna, att, åtminstone i någon klass, kunskapsnivån var något ojämn, möjligen beroende på en tillfällig ojämnhet i lärjungematerialet. Denna ojämnhet har emellertid, efter vad jag förvissat mig om, kommit till uttryck jämväl vid betygssättning av eleverna. I det stora hela torde det kunna sägas, att kunskapsnivån var tillfredsställande vid jämförelse med den, som brukar förutsättas för motsvarande klasser i skolor med normalskolekompetens. I vissa fall synes mig resultatet kunna betecknas såsom mer än gott. Tillika torde böra framhållas, att skolans allmänt fostrande verksamhet synes mig värd ett särskilt erkännande.

Rörande resultatet av undervisningen i främmande språk, vilken inspekterats jämväl av undervisningsrådet Kärre, tillåter jag mig hänvisa till av denne avgiven redogörelse.

Stockholm den 13 mars 1929.

*Nils Hänninger.*

*Till Kungl. Skolöverstyrelsen.*

Undertecknad har denna dag inspekterat språkundervisningen vid *Anna-skolan i Stockholm* och därvid åhört lektioner i tyska, engelska och franska i

de tre högsta klasserna samt granskat en del skrivlag i samma ämnen och klasser. Mitt allmänna intryck av skolans språkundervisning är, att, även om vissa brister framträda i tillämpningen av de i och för sig sunda och riktiga principer, som skolan därvid synes följa, denna undervisning i det stora hela kan anses tillfredsställande.

Stockholm den 13 mars 1929.

*Karl Kärre.*